

Roll No.

Total No. of Pages : 4

Total No. of Questions : 7

उत्तरमध्यमा प्रथमखण्ड

विषय कोड : 710

ज्योतिषम्

चतुर्थ-प्रश्नपत्रम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।

1. उचितविकल्पचयनम् कुरुत - 10×2=20
- (i) ज्योतिषम् वेदपुरुषस्य कतमं अंगम् ?
- (क) नेत्रम् (ख) मुखम्
(ग) नासिका (घ) बाहू
- (ii) "उडुदायप्रदीपः" कस्य ग्रन्थस्य अपरनाम ?
- (क) लघुपाराशरी (ख) शीघ्रबोध
(ग) लघुजातकं (घ) मानसागरी
- (iii) पाराशरमते सर्वेग्रहाः पूर्णदृष्ट्या कं स्थानं पश्यन्ति ?
- (क) द्वितीयं (ख) चतुर्थं
(ग) पंचमं (घ) सप्तमम्
- (iv) बीजगणितस्य प्रणेता कः ?
- (क) गणेशः (ख) भास्करः
(ग) नीलकण्ठः (घ) पाराशरः

(v) सेनापतिसंज्ञकः कः ग्रहः ?

(क) चन्द्रः

(ख) शनिः

(ग) भौमः

(घ) बुधः

(vi) बीजरूपेण श्रेष्ठम् अव्यक्तं किम् ?

(क) फलम्

(ख) गणितम्

(ग) वर्गः

(घ) ग्रहः

(vii) "ख" इत्यस्य ज्योतिषे कः अर्थः ?

(क) आकाशः

(ख) शून्यं

(ग) राशिः

(घ) ग्रहाः

(viii) शून्येन भाजने शेषराशिः किं कथ्यते ?

(क) खहरः

(ख) भावना

(ग) वासना

(घ) मूलम्

(ix) "जीवः" कतमः ग्रहः कथ्यते ?

(क) भौमः

(ख) गुरुः

(ग) बुधः

(घ) राहुः

(x) शनिः कस्य पुत्रः अस्ति ?

(क) सूर्यस्य

(ख) शिवस्य

(ग) विष्णोः

(घ) गुरोः

2. एकपदेन उत्तरत -

5×2=10

(i) शुक्रस्य उच्चस्थानं किं भवति ?

(ii) कः ग्रहः सत्त्वसंज्ञकः भवति ?

(iii) बुधस्य नीचस्थानं किं भवति ?

(iv) कतमः ग्रहः चित्तसंज्ञकः कथ्यते ?

(v) सूर्यस्य उच्चस्थानं किं भवति ?

3. रिक्तस्थानपूर्ति: विधेया -

5×2=10

(भौमः, कुजः, षड्विधम्, वर्गमूलम्, कुट्टकः)

- (i) ककटे जायमानः योगकारको भवति।
(ii) दशमस्थानस्य स्वामी भवति।
(iii) धनर्ण भवति।
(iv) वर्णात्मकराशेः गुणावयवः भवति।
(v) गुण, कस्य संज्ञा भवति

4. युग्ममेलनम् कुरुत -

5×2=10

- (i) करणी - लीलावती।
(ii) तुलालग्ने - भयात्।
(iii) त्रिकोणस्थानम् - षड्विधम्।
(iv) भोग्यदशाज्ञानम् - लग्नम्।
(v) व्यक्तगणितम् - शनिर्योगः।

5. सत्यासत्यम् चिनुत -

5×2=10

- (i) ग्रहाणां चतुर्विधः सम्बन्धः भवति। (आम्/न)
(ii) आयुषः स्थानं सप्तमं भवति। (आम्/न)
(iii) मारकस्थानयोः प्रथमं बलवान् भवति। (आम्/न)
(iv) चरलग्ने चर अष्टमेशः दीर्घायुः करोति। (आम्/न)
(v) गुण्यम् × गुणकः = गुणनफलम् वासना कथ्यते। (आम्/न)

6. केचन पञ्च समाधेयाः -

5×4=20

- (i) करणीस्वरूपं सोदाहरणं लिखत।
(ii) पाटीगणितोक्तं भास्करीयं वर्गमूलानयनं स्पष्टयत।
(iii) सोदाहरणं "वासना" स्वरूपं वर्णयत।

- (iv) केषां कुट्टकसंज्ञा भवति, विवेचयत।
(v) सोदाहरणं गुणावयः सम्पादनीयः।
(vi) ५य^२ल^३ इत्यनयोः वर्गं घनं निरूपयत।

7. कयोश्चिद् द्वयोः उत्तरं लिखत -

2×10=20

- (i) मारकेशनिर्णयः सविस्तर विवेचनीयः।
(ii) ग्रहाणां दृष्टिः स्थानानि च दर्शनीयानि।
(iii) द्विघ्नं त्रिहत् खं खहतं त्रयं च।
शून्यस्य वर्गं वद मे पदं च। (इत्यस्याभिप्रायः)
(iv) तमोग्रहौ शुभारूढावसम्बन्धेन केनचित्।
अन्तर्दशानुसारेण भवेतां योगकारकौ। (व्याख्यायताम्)